

КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анісімова Н.О.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

У статті окреслено основні підходи до трактування терміна «консультування». Розглянуто основні види консультування і відповідні їм консультації. На підставі аналізу тенденцій розвитку вищої освіти, змін вимог сучасного освітнього стандарту, особливостей сучасного студента проаналізовані функції діяльності консультанта і відповідні обов'язки.

Ключові слова: термін «консультування», види консультування, освітній стандарт.

Постановка проблеми. Для збільшення конкурентоспроможності нашої країни у світі потрібні висококваліфіковані фахівці з вищою освітою, які прагнуть до професійного розвитку протягом усього свого життя, здатні вирішувати проблемні ситуації та приймати самостійні відповідальні рішення в умовах невизначеності й швидкоплинності світу, що пояснює особливі вимоги до системи вищої професійної освіти.

Необхідність змін у вищій освіті диктується об'єктивною ситуацією формування єдиного європейського освітнього простору і накладає певні зобов'язання на нашу країну в плані підготовки випускників університету, які повинні бути реалізовані в логіці єдиних вимог, та сприяння професійному розвитку майбутніх фахівців протягом усього життя. Для досягнення поставлених цілей в університетах створені умови вибору варіантів досягнення освітніх результатів і побудови на їх основі життєвих і професійних перспектив.

Нааявність нагальної потреби у пошуках механізмів організації самостійної роботи такого рівня, який слугує цілям професійної підготовки студента вищого навчального закладу визначає актуальність статті.

Пошуки раціональної організації навчального процесу взагалі й самостійної роботи зокрема, були довготривалими й суперечливими. Однак, у цілому призвели до серйозних видозмін у класно-урочній системі, сприяли урізноманітненню форм організації навчання, збагаченню їх екскурсіями, клубними заняттями, продовженими лекціями, лабораторними та практичними заняттями трудового характеру, конференціями, диспутами тощо, а також бригадними, ланковими та проектними формами навчання. Своє чинне місце отримала самостійна робота учнів за різноманітними за характером і змістом завданнями, розрахованими на різні терміни й різні групи учнів, у фронтальній та індивідуальній роботі, у колективній за ланковим принципом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значного розвитку теорія і практика самостійної роботи одержала завдяки Болонській декларації, що проголосила розвиток і стимуляцію активності й автономності студентів [1]. Так, у запропонованому університетами Гронингена (Нідерланди) і Деусто (Іспанія) проєкті TUNING Education Structures in Europe (Настроювання освітніх структур у Європі) самостійна робота студентів розглядається на рівні академічних і загальних компетенцій. Необхідно відзначити, що проблемі

консультування студентів вищих навчальних закладів приділяється особлива увага в документах реформ освіти різних країн, що підписали Болонську декларацію. Варто відзначити Всесвітню конференцію з вищої освіти «Вища освіта у 21 столітті» (Париж, 1998), доповідь Організації економічного співробітництва та розвитку «Майстерність, підготовка та кваліфікація працівників служб супроводу» (2001), звіт Ради Європи у справах студентів «Порівняння організації служб для студентів у Європі» (2005).

Постановка завдання. На сьогодні, не викликає суперечок факт виняткової значущості самостійної роботи студентів ВНЗ. По-перше, будь-яка пізнавальна діяльність є у більшому ступені самостійною, оскільки засвоєння навчального матеріалу відбувається переважно самотужки. Викладач лише організовує пізнавальну діяльність студентів, а студент сам здійснює пізнання. По-друге, самостійна робота із зрозумілих причин передбачає найбільшу різноманітність форм діяльності студентів, отже, забезпечує найвищий рівень засвоєння знань, завершує завдання всіх видів навчальної роботи. По-третє, лише самостійна робота формує знання й переконання, хоча початок тут може бути покладений іншими заняттями. По-четверте, самостійна робота є основою майбутньої самоосвіти спеціаліста, у більшості випадків саме вона створює необхідну мотивацію та формує вміння та навички самоосвіти.

Дана ситуація надає студентам університету можливість побудови маршруту особистісного та професійного розвитку і вироблення активної позиції щодо свого майбутнього, що надалі буде сприятиме їх розвитку протягом усього життя. Разом з цим встановлено, що в цій ситуації студенти часто не готові визначитися зі своїми освітніми потребами, можливостями, спланувати маршрут досягнення поставлених цілей, і в процесі проєктування і реалізації маршруту свого професійного розвитку вони стикаються з навчальними проблемами. Нездатність студентів самостійно їх вирішити, а також відсутність достатньої допомоги з боку викладачів ускладнює професійний розвиток студентів.

Отже, в умовах сучасного освітнього процесу традиційна форма надання допомоги студентам стає малоєфективною, тому необхідна інша продумана організація цілеспрямованої допомоги.

Виклад основного матеріалу. В умовах розвитку ідей Болонського процесу, у зв'язку з нагальною необхідністю формування в студентів здатнос-

ті до навчання упродовж життя консультування виступає основним компонентом системи самостійної роботи студентів вищого навчального закладу задля успішного й ефективного її функціонування.

«Радянський енциклопедичний словник» вказує, що термін «консультація» може означати рада, що дається фахівцем, додаткову допомогу викладача учневі у засвоєнні предметів [1].

Консультація навчальна – один з видів навчальних занять в системі освіти і підвищення кваліфікації; проходить, як правило, у формі бесіди викладача з учнями і має на меті розширення і поглиблення знань. Широко використовується у вищих і середніх навчальних закладах, особливо в заочних і вечірніх [4].

Педагогічний словник розглядає «консультацію навчальну» як пораду, роз'яснення викладача студентам або учням шкіл по якомусь питанню. Там же зазначено, що:

- консультація сприяє кращому з'ясуванню і засвоєнню важких і незрозумілих учням питань, а також поглибленню їх знань і розвитку наукових інтересів;

- консультація проводиться у формі співбесіди, індивідуально і в групах, в позаурочний час, за окремим графіком або за потребою, в процесі вивчення розділу програми, після його завершення, і особливо в період підготовки до іспитів. У деяких підручниках консультація розглянута як форма додаткових занять, що проводяться в позаурочний час [4].

Консультацію як одну з конкретних форм навчання, що використовуються на додаткових заняттях, розглядає І. М. Чередов [7].

Професор О. В. Малихін у своїй монографії вказує на консультування як одну з провідних форм організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Різні види консультування розглядаються дослідником як форми організації самостійної навчальної діяльності. Консультація проводиться у формі співбесіди індивідуально чи з групами, у поза навчальний час за певним графіком чи за потребою – після завершення вивчення розділу програми, у процесі його вивчення й особливо в період підготовки до екзаменів. Консультація сприяє кращому усвідомленню складних для учнів чи студентів питань, а також поглибленню їхніх знань і розвитку наукових інтересів.

Одним із засобів такої гуманістичної взаємодії в рамках консультації може бути діалог у формі особистісно-центрованого консультування як різновиду відносин допомоги.

У сучасній зарубіжній психолого-педагогічній літературі (Дж. Ф. Бугенталь, К. Бакналл, М. Хеммі Д. Адамс) термін «консультування» співвідносять з терміном «керівництво», вони традиційно вживаються разом, в одному контексті, який трактується як «м'яке» або «легке» керівництво, що відштовхується від запитів дитини. Завдання консультанта – надати допомогу суб'єкту навчання в розв'язанні проблемної ситуації за його ініціативою. Така точка зору на сутність консультування підсилює значення даної форми інтерактивної взаємодії в процесі організації й здійснення самостійної навчальної діяльності.

У міжнародній концепції продуктивного навчання консультуванню відводиться провідна

роль, і воно визначається як необхідний в освіті спосіб взаємодії, спрямований на підтримку й надання допомоги учасникам навчання в розв'язанні як освітніх, так й особистих проблем. На думку розробників цієї концепції (І. Бьом, Й. Шнайдер, С. Бентцке) педагог – це, перш за все, консультант і йому необхідно засвоїти цю нову роль і не відходити від неї під час організації самостійної роботи.

Стосовно проблем педагогічного супроводу й особистісної педагогічної підтримки учнів, студентів консультування розглядається як форма надання допомоги людині в ситуації виникнення утруднення задля розв'язання своїх власних проблем, труднощів і передбачає активну роботу, спрямовану на самопізнання, самоусвідомлення [3].

Особлива роль у процесі консультування відводиться викладачеві – консультанту. На підставі аналізу тенденцій розвитку вищої освіти, змін вимог сучасного освітнього стандарту, особливостей сучасного студента О. Попова виокремлює функції діяльності консультанта й представляє їх наступним чином: функція сприяння професійному розвитку студентів, яка характеризується допомогою студентам при вирішенні навчальних проблем; функція проектування, яка пов'язана та проявляється у проектуванні спільно зі студентом та згідно його індивідуального освітнього маршруту; функція управління, яка передбачає встановлення відносин співробітництва і партнерства з колегами у межах вищого навчального закладу, розширення ділових контактів з представниками інших вищих навчальних закладів; функції рефлексії та самоосвіти, які відображають аналіз своєї діяльності, готовність консультанта до змін у професійній діяльності на основі цілеспрямованого добровільного і самостійного придбання нових професійних знань і умінь [5].

Щодо обов'язків академічного консультанта, то до них можна віднести наступні:

- Консультування та рекомендації з питань використання освітнього середовища університету для професійного розвитку та самоосвіти (вибору дисциплін, курсів, зміни наміченого маршруту, наприклад, денну форму навчання замінити вечірньою);

- надання допомоги студенту у вирішенні проблем, пов'язаних з навчанням, здоров'ям, фінансами і особистими проблемами;

- інформування студента про існуючі службах для студентів в університеті;

- забезпечення підтримки та супроводу студента в процесі навчання;

- надання інформаційних матеріалів про кафедрах факультету, про освітні програми, що реалізуються на факультеті, про організацію індивідуально-орієнтованої освітньої програми;

- реєстрація на початку кожного навчального року, повідомлення екзаменаційних оцінок в кінці року, написання рекомендацій для роботодавця, відстеження студентських досягнень, відвідування та ін.

Все частіше викладач виступає не як джерело знань під час лекцій і того, хто оцінює під час іспиту, а в якості супроводжувача: консультанта, модератора, фасилітатора під час освітнього процесу. Залежно від цілей і завдань курсу, навчальної дисципліни, конкретної навчальної ситуації.

Така зміна позиції, з одного боку, і зміна вимог до випускника ВНЗ, з іншого боку, диктують нові вимоги до побудови педагогічного процесу. Це, зокрема, формує нові вимоги до організації самостійної роботи студентів (її якості, форм організації, видів діяльності, критеріїв і нових методів оцінювання).

Варто додати, що сучасні технології дають студентам широку свободу дій і самостійність, а допомога з боку викладача повинна бути «згаваючою», тобто зменшеною до кінця навчання.

Поки студенти намагаються впоратися зі складними або новими завданнями, допомога з боку викладача здійснюється інтенсивно. Чим більше дізнається, освоює і удосконалює студент нові вміння, тим менше допомоги надає йому викладач, а ступінь відповідальності за навчання перерозподіляється з викладача на студента.

Реалізація особистісно-центрованого консультування відбувається за супроводом певного ряду умов. К. Роджерс [6] зокрема, пропонує наступні:

1. Максимальна повага й інтерес до проблеми, яку прагне розв'язати той, хто потребує консультації.

2. «Реальність особистості педагога», який поводить адекватно до тих почуттів і станів, що він переживає в процесі взаємодії зі студентом – ініціатором консультації.

3. Абсолютне прийняття того, хто консультується, безумовне позитивне ставлення до нього в процесі консультації.

4. Можливість вибору тим, хто консультується, стратегії розв'язання проблеми в процесі взаємодії, відкритість досвіду педагога досвіду студента.

5. Опора на самоактуалізаційну тенденцію студента в розв'язанні проблемної ситуації під час взаємодії.

У процесі групового консультування необхідно визначити проблему, яку намагаються розв'язати студенти, з'ясувати їх очікування від сумісної взаємодії, визначити розмаїття підходів до її розв'язання, надаючи тим самим можливість обирати стратегії розв'язання кожному з тих, хто прагне отримати консультацію.

Виходячи з цього, О. В. Малихін розуміє консультацію й процес консультування в цілому як одну з форм організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Важливість консультації й консультування автор доводить також тим, що відповідно до нормативних документів обов'язкові консультації на денному відділенні становлять 6% від загального обсягу годин, відведених на вивчення конкретного навчального предмету, а на заочному – 12%. Зрозуміло, що це замало й тому необхідно наполягати на обов'язковому включенні консультацій в організаційно-методичну роботу, що передбачена індивідуальними планами роботи професорсько-викладацького складу у вищих педагогічних навчальних закладах.

На основі всього сказаного щодо консультування й консультацій О. В. Малихін пропонує запроваджувати в процесі організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів наступні види консультування й відповідні їм консультації, які можна представити в такій класифікації.

1. Консультування за спрямованістю на суб'єкт чи суб'єкти самостійної навчальної діяльності.

2. Консультування за призначенням.

3. Консультування за рівнем інтерактивної взаємодії.

4. Консультування на основі диференційованого підходу.

5. Консультування за часом проведення [3].

Висновки. Отже, основні форми організації самостійної роботи студентів у вітчизняних і закордонних університетах по суті не мають відмінностей і визначаються наступними параметрами: зміст навчальної дисципліни; рівень освіченості й ступінь підготовленості студентів; необхідність упорядкування навантаження студентів при самостійній роботі.

Практично всі розробки вказують, що самостійна робота буде результативною, якщо в її організацію ввести елементи творчої активності студентів. Найбільш повно таку вимогу в процесі навчання іноземних мов реалізують форми самостійної роботи, а отже, й консультування.

Список літератури:

1. Большая советская энциклопедия: В 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. 3-е изд. – М.: Сов. энцикл., 1969–1978. – Т. 7.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / Василь Григорович Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 447 с.
3. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект: [монографія] / Олександр Володимирович Малихін. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. – 307 с.
4. Основы дидактики / под ред. Б. П. Есипова. – М.: Просвещение, 1967. – 472 с.
5. Попова Е. В. К вопросу об академическом консультировании студентов университета / Е. В. Попова // Инновационное образование и экономика. – 2009. – № 4 (15). – С. 58–59.
6. Роджерс К. Человекоцентрированный подход в образовании, психотерапии, психологии: [пер. с англ.] / Карл Роджерс. – Ростов-н/Д., 1996. – 244 с.
7. Чередов И. М. Система форм организации обучения в советской общеобразовательной школе. – М., 1987. – 210 с.

Анисимова Н.А.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

КОНСУЛЬТИРОВАНИЕ КАК ВАЖНЫЙ ЭЛЕМЕНТ СИСТЕМЫ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Аннотация

В статье очерчено основные подходы к трактовке термина «консультирование». Рассмотрены основные виды консультирования и соответствующие им консультации. На основании анализа тенденций развития высшего образования, изменений требований современного образовательного стандарта, особенностей современного студента проанализированы функции деятельности консультанта и соответствующие обязанности.

Ключевые слова: термин «консультирование», виды консультирования, образовательный стандарт.

Anisimova N.A.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

COUNSELLING AS AN IMPORTANT ELEMENT OF SELF-DEPENDENT SYSTEM OF STUDENTS ACTIVITY OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Summary

The basic approaches to the interpretation of the term «consultation» have been outlined in the article. The basic types of consultation and corresponded consultations have been also treated in the article. Based on the analysis of trends in higher education, changes in the requirements of modern educational standards, features of a modern student the functions of the consultant and the relevant responsibilities have been analyzed.

Keywords: the term «consultation», types of consultation, educational standards.

УДК 378.147

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК КРЕАТИВНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА МАТЕРІАЛІ «CREATIVE WRITING» (АНГЛОМОВНОГО КУРСУ З ТВОРЧОГО ПИСЬМА)

Бадьйор Н.Б.

Національний університет «Кієво-Могилянська академія»

У статті дається стислий опис англomовного курсу з творчого письма «Creative Writing», який читається студентам просунутого етапу Національного університету «Кієво-Могилянська академія», розглянуто психолого-педагогічні принципи курсу, специфіку аудиторної роботи і механізми розкриття креативного потенціалу студентів під час вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: Creative Writing, англійська мова, творче письмо, креативність, особистісно-орієнтована педагогіка.

Реалії сьогодення й глобалізаційні перспективи висувають сучасні вимоги до вивчення іноземних мов у вищому навчальному закладі й формують нові площини взаємодії викладачів і студентів, трансформуючи традиційні уявлення про їхню співпрацю. В контексті викладання мовних дисциплін ідеться насамперед про усвідомлення важливої ролі різноманітних комунікативних умінь і навичок у формуванні фахової компетенції й конкурентоспроможної здатності професіонала.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. У педагогіці ведеться інтенсивний пошук моделі раціональної організації навчального процесу, здатного стимулювати творчу активність студен-

тів. Проблеми формування активної особистості майбутнього фахівця присвячені дослідження М. Акімової, А. Бударного, Л. Виготського, А. Єфремова, Л. Занкова, Г. Костюка, А. Кочеткової, М. Махмутова, І. Якиманської та ін., проте на тепер вона залишається теоретично і практично остаточно не вирішеною.

Актуальність дослідження полягає в необхідності поширення інформації про навчально-педагогічну діяльність на основі новітніх продуктивних технологій навчання й потребі уніфікувати науково-методичне забезпечення курсів, спрямованих на розвиток креативності на матеріалі іноземної мови, через стандартизацію набору умінь і навичок, а також спектру навчальних цілей.